

Морфологічні норми сучасної української літературної мови

План

1. Нормативність іменникових граматичних форм у сучасній українській літературній мові. Відмінкові закінчення іменників.
2. Лексико-граматичні норми займенника.
3. Граматичні властивості дієслова.

Література до теми

Основна

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Л., 1990. – 232 с.
2. Городенська Катерина. Українське слово у вимірах сьогодення. – К.: КММ, 2014. – 124 с.
3. Караванський С. До зір крізь терня, або хочу бути редактором. Львів: БаК, 2008. – 120 с.
4. Літературна норма і мовна практика: Монографія / Єрмоленко С. Я., Биби́к С. П., Коць Т. А. та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2013. – 320 с.
5. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. – К., 1999. – 121 с.
6. Синявський О. Норми української літературної мови. – Л.: Українське видавництво. – 1941. – 364 с.
7. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія]. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. – 332 с. – С. 113 – 189.

Додаткова

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. – Київ: Академія, 2004. – 342 с.
2. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання. – К., 2007.
3. Городенська К. Г., Кочукова Н. І. Куцак Г. М. Із найновіших рекомендацій щодо складних уживань в українській мові. – Київ – Слов’янськ, 2006. – 83 с.
4. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., та ін. Словник-довідник з культури української мови. – Л., 1996.

Завдання для практичного виконання

1. **Узгодьте (письмово) подані іменники з самостійно дібраними прикметниками.**

Біль, дріб, живопис, запис, кір, літопис, машинопис, напис, опис, перепис, пил, підпис, полин, поступ, президія, продаж, пропис, розсип, рукопис, Сибір, степ, степінь, ступінь, толь, тюль, шампунь, ярмарок.

2. **Порівняйте форми поданих слів. Яке морфологічне явище вони презентують?**

Абрикос – абрикоса, банкнот – банкнота, вольєр – вольєра, жираф – жирафа, зал – зала, змій – змія, кахель – кахля, клавіш – клавіша, ковил – ковила, оазис – оаза, парасоль – парасоля, сусід – сусіда.

3. **Подані іменники введіть у речення так, щоб вони виконували роль підмета в двоскладному простому реченні й мали при собі означення.**

Волосся, гілля, двері, консерви, листя, ліки, меблі, похорон, приладдя, чорнило.

4. Утворіть від поданих іменників форму родового відмінка однини (письмово).

Мороз, мед, гвинт, капітал, Рим, Лондон, Чернігів, завод, гараж, Кривий Ріг, листопад, процент, університет, штаб, комбайн, спорт, виняток, атом, спосіб, роман, синтез, майданчик, футбол, вальс, гопак, Буг, відгук, випадок, акт, апарат, блок, буряк, вал, дзвін, елемент, знак, індикатор, інструмент, камінь, листопад, малюнок, папір, пішохід, потяг, пояс, рахунок, ріг, термін, чинник / фактор.

5. Від поданих іменників утворіть форми родового відмінка множини.

Брелок, грам, грузин, кілограм, корективи, мандарин, осетин, партизан, помідор, солдат, суддя, стиль, тато, тунель, центнер, шпроти;

бритва, ват, війна, граблі, гривня, губа, кіловат, легеня, мама, поле, окуляри, раз, серце, сосна, староста;

болгарин, вірменин, галичанин, житло, заробітчанин, канікули, коноплі, обличчя, піддашися, слов'янин, татарин, циган;

галузь, гастролі, гроші, доповідь, зустріч, медаль, модель, вісь, паралель, подорож, постать, путь, сани, сіль, стаття, тінь.

6. Замініть аномативні сполуки правильними.

За пару днів, в одному жакеті, другим разом, друга сторона медалі, другими словами, друге діло, виключно одне порівняння; то одне, то друге; ні одного разу, об'єкт зацікавлення одних і других, один замок чого вартий, один і той же, один сум, одна й та сама вартість, одна третина випускників, одне недорозуміння, однією і тією ж мовою, яка година, скільки годин, прийду в дев'ять годин, без двадцяти дванадцять, пів третьої, шістнадцять годин п'ятнадцять хвилин, більша половина, більше трьох років, біля двохсот.

7. Замініть аномативні сполуки правильними.

Це ж можна сказати, у той же рік, в один і той же час, в той час, в той час як, в той день, в цей день, в цьому році, а між тим, більше того, в тому числі, і тому подібне, при всьому цьому, рік тому назад, тим більше, тим не менше, з тих пір, факт настільки цікавий, в самий раз, в самому соку, в саме серце, саме головне, у своїх інтересах, своїми очима бачив, своїми силами, мати свою позицію, заявили на весь голос, все навкруги його не обходить, оснащені краще всіх, всякі наради, кожен українець не може не визнати, в кожному разі, ні під яким виглядом.

8. Замініть аномативні сполуки правильними.

Археологами розкопано, мною призначено перевірку, витрати понесені нами, не повинен був бути підписаний, невідомими особами було вчинено, проект готується президією, музей повинен будуватися, завдання виконується студентами, слухається питання, йдеться мова, слово надається, диплом вручається, давайте поговоримо.